

Marat saknar hot och undertexter

Teater

MORDET PÅ MARAT

Stockholms stadsteater, Klarascenen

TEXT: PETER WEISS. ÖVERS: BRITT G HALLQVIST. REGI: TOBIAS THEORELL. SCENBILD: MAGDALENA ÅBERG. KOSTYM: MARIA GEBER. MUSIK: PHILIPPE BOIX-VIVES. MEDV: LENNART JÄHKEL, ANDREAS KUNDLER, LENA B ERIKSSON, NADJA WEISS, ULF EKLUND, SOFI HELLEDAY, JOAKIM GRÄNS, KATARINA EWERLÖF, MARIA SALOMAA, BERNARD CAUCHARD, CHRISTIAN HILLBORG M FL

Peter Weiss lät sin pjäs om den franska revolutionen utspelas på ett sinnessjukhus några decennier efter upproret blivit inställt. Han lät markis de Sade iscensätta en storartad diskussion om demokrati och diktatur, uppror och hierarkier men också om massan som hop utan hjärta och känslor kontra individen. Pjäsen är också en diskussion om människan delad av rationalism och driftliv, av idéer och dunkla begär.

Pjäsen om Marat är en magnifik, dialektisk fresk om ideologier och det mänskliga men också om makt som obarmhärtigt mekanism.

Stockholms stadsteater gav redan 1980 en uppsättning registrerad av Etienne Glaser med Leif Sundberg och Gösta Ekman som politiska kontrahenter – en intel-

ligent, teatralt lekfull och dynamisk tolkning som lyckades fånga texten med dess kast och möjligheter. Möjligen blockerar just den min uppfattning av den iscensättning som nu haft premiär på Klarascenen, regisserad av Tobias Theorell.

Uppsättningen har lämnat den tidiga 1800-talsmellanlandning Weiss gör och flyttar framförandet till ett direkt nu. En grupp mentalpatienter ska framföra pjäsen om Marat, platsen är badinrättningen – eftersom Marat ju behandlas med kalla bad för sina hudutslag. Ridån är ett enormt duschdraperi. På golvet står åtta badkar. Fonden består av rader

Publiken gapskrattar: sexmissbrukaren blir en pajas i stället för en presumtiv våldtäktsman.

där medklienterna kan titta på pjäsen som ska framföras. Sjukhusdirektören, spelad av Joakim Gräns, sitter med på scenen. Föreställningen är övervakad av en mentalskötartropp.

Mordet på Marat är en diskussionspjäs som Weiss låter få

åskådningsmaterial genom dårarna och deras olika sjukdomar och faktiska situation som instängda hjon. Marat talar för revolutionen, avrättningarna, förändringen. Sade beskriver hur han mår illa av floderna av blod, hur det bestialiska blivit vardagsmat – det är som en diskussion om Kambodja, för att ta ett aktuellt exempel. Texten fångar också hela den mänskliga situationen: individen som del av tid, massa, politiska strömningar och egna begär som tabuiseras eller tolereras efter hur samtiden dömer.

Weiss drama fungerar som lackuspapper på den tid som tolkar det. Theorell dränker scenen med avhuggna huvuden och låter Marat bli nersölad av det blod som runnit från gavotterna. Pjäsen håller absolut ännu men uppsättningen lyckas inte skapa stämningar, undertexter och hot. Regin manar fram ett slags Gökboet på scenen där dårarnas sjukdomar mest av allt stannar vid att vara lustifikation.

Publiken gapskrattar: sexmissbrukaren blir en pajas i stället för en presumtiv våldtäktsman. Lennart Jähkel får inte medel att skänka Sades repliker tyngd och Andreas Kundler som Marat blir anonym.

Då och då låter Weiss patienterna bryta genom pjäsfiktionen

Andreas Kundler och Lena B Eriksson i Mordet på Marat.

FOTO: MATS BÄCKER

men här blir det aldrig farligt, mest karnevalistiskt. Texten är oförlöst, en galen maskerad om att revolutionen alltid utvecklas till motrörelser. Weiss gav med sin pjäs publiken en hemläxa: hur ska vi ha det? Vilken ideologi passar bäst det mänskliga? Hur förhåller sig jämlikhet och ekono-

misk rättvisa till liberal framgångsideologi?

Texten rymmer många ärenden – faran är här att publiken tittar i stället för att lyssna, skrattar i stället för att själv försöka svara på frågorna.

LARS RING

08-13 56 09, lars.ring@svd.se

Sökes:

RIKSTEATERN
75 ÅR 2008

Konstnärlig ledare till
Cullbergbaletten

Läs mer på riksteatern.se/jobb

A

Å M E L L S

LUNCHVISNING

IDAG 12.30

PIERRE OLBERS SAINT BELLIES PRESENTERAR
VALDA VERK UR VÅRUTSTÄLLNINGEN

BIRGER JARLSGATAN 14, T 08 611 41 93

Satsning som ger mersmak

Konsert

ORGELMARATON

Hedvig Eleonora kyrka
MESSIAENS SAMTLIGA ORGELVERK
MEDV: ELISABETH ERIKSSON, HANS-OLA ERICSSON, ERLAND HILDÉN, CARMEN JAUCH, JONAS LUNDBLAD, HAN YOUNG KIM, DORA PETERY, MARKUS RUPPRECHT, CHRISTIANE RÖDDER, JOÃO SEGURADO, GUNDEGA VILCANE, ORGEL. TEOLOGISK CICERON: ANDERS EKENBERG

Tjugo minuter efter att lördagen slagit över till söndag nådde orgelprofessorn Hans-Ola Ericsson fram till de sju upphetsade ackord i fyrdubbelt forte, med vilka Olivier Messiaen för 24 år sedan avslutade sin två timmar långa betraktelse över nattvarden sedd ur tre synvinklar: före, under och efter. Med detta verk avslutade Ericsson det mest spektakulära tolvtimmarspasset i Stockholms orgelhistoria med tonsättarens samtliga orgelverk i kronologisk följd.

Le Livre du Saint Sacrament är inte bara Messiaens sista verk utan framför allt den musikaliska och religiösa sammanfattningen av hans mer än halvsekel långa tjänst i en Pariskyrka vars blotta namn väcker frågor.

S:t Trinité betyder ju Den heliga treenigheten men vad betyder det egentligen? Fadern, Sonen och Den heliga anden så

FESTIVAL 2008
Olivier Messiaen

MESSIAENFESTIVAL

att säga "rolled into one", men hur och varför? Frågor som Messiaen med stöd av den medeltida teologen Thomas av Aquino mediterade över i sitt näst sista, halvannan timme långa orgelverk från 1969.

Den medeltida Majestas Domini-ikonen, det vill säga med en centralfigur, strikt symmetri och laddad talsymbolik, tycks genomsyra de flesta av Messiaens kompositioner. Men nio timmar med musik fördelad på tretton verk och elva organister (de flesta ur Ericssons orgelklass) hade varit outhärdligt om inte de återstående tre timmarna hade anförtratts den teologiske pedagogen och Messiaen-kännaren Anders Ekenberg.

Även instrumentet var valt med omsorg. Den franskoriterade Grönlundorgeln i Hedvig Eleonora befinner sig så långt från orgelrörelsens barockkompromisser det går. Men lyssnarna bör nog

undvika att sitta under läktarna vars golv splittrar upp klangen i svirrande skarpa mixturer.

Hos de unga organisterna rör sig fingrarna många gånger snabbare över tangenterna än ögat hinner följa noterna. Svallet av toner tycks på något viss framkalla en sällsam trygghetskänsla medan nakenheten i en ensam melodi närmast skapar panik, som om melodin inte fick tillräckligt med luft.

Av de skilda proven på inre mognad och yttre säkerhet vid sidan av Ericssons mästerskap utmärkte sig Dora Petery från Budapest för ett rytmiskt säkert och kraftfullt framförande av de omnämnda meditationerna.

Men dagens största poetiska och känslotarkaste upplevelse var "L'Ascension" med Tyska kyrkans nye organist, Carmen Jauch. Jag var alldeles darrig efteråt och hade svårt att hålla tårarna borta.

Veckans helhjärtade satsning på Messiaen ger mersmak. På förfrågan tycks det också finnas jordmån för vår bortglömde orgelmästare Bengt Hambreaus, vars postuma 80-årsdag i januari passade oförmärkt. Men i september om två år kan man fira tioårsminnet av hans bortgång.

CARL-GUNNAR ÅHLÉN

kultur@svd.se